

Ο Γιαχβέ και οι ανθρωποθυσίες

Σε προηγούμενο άρθρο, επιχειρήθηκε η συσχέτιση Τυφώνος-Κρόνου (με την παραποιημένη εκδοχή του) και Γιαχβέ. Ο Πλούταρχος μας μετέφερε την πληροφορία ότι σύμφωνα με τον μύθο του Τυφώνος, γέννησε τον Ιουδαίο και τον Ιεροσόλυμο. Επίσης, επιχειρήθηκε να γίνει συσχέτιση των λατρειών του με ανθρωποθυσίες.

Στην παρούσα μικρή μελέτη, θα διερευνηθεί περαιτέρω η σχέση του Γιαχβέ με τις ανθρωποθυσίες. Όσοι θεωρήσουν αυτά γράφονται με σκοπό να θιχθεί η θρησκευτική τους συνείδηση, τους ενημερώνω ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί τίποτα παραπάνω πέρα από τις ίδιες τις Γραφές. Αν ωστόσο ενοχλούνται, καλό θα ήταν να μην προχωρήσουν στην ανάγνωση. Όσοι πάλι επιθυμούν να συνεχίσουν, καλούνται να βάλουν στην άκρη τους εγωισμούς, τους φανατισμούς, και τις προκαταλήψεις, στέκοντας έντιμα απέναντι στις ίδιες τις Γραφές τους. Ας εξετάσουν οι ίδιοι τα βιβλικά στοιχεία που θα παρατεθούν, και ας έχουν υπόψη τους ότι μόνο όφελος για αυτούς θα έχει μια τίμια και ειλικρινή θεώρηση των πραγμάτων.

Είναι γνωστό ότι στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχουν πάρα πολλά χωρία που δείχνουν ότι ο Γιαχβέ ζητά αιματηρές θυσίες ζώων. Όμως λίγοι συνειδητοποιούν ότι πέρα από αυτές, ζητά και ανθρώπινο αίμα. Αυτή η επιθυμία εκφράζεται είτε μέσω των πολέμων που έχουν αφετηρία θρησκευτικά κίνητρα, είτε με τις ανθρωποθυσίες. Στην μεν πρώτη περίπτωση, η ανθρωποθυσία λογίζεται με την ευρύτερη σημασία, ενώ στην δεύτερη με την στενή.

1. Θρησκευτικοί πόλεμοι

Υπάρχουν πολλές αναφορές στη Βίβλο. Το βιβλίο «Ιησούς του Ναυή» περιγράφει το πως οι Ισραηλίτες εφήρμοσαν στην πράξη τις εντολές γενοκτονίας που τους έδωσε ο Γιαχβέ. Πολλές φορές διατάσσονται (πέρα από το να θανατώνουν τους άνδρες), να θανατώνουν ακόμα και βρέφη, για την εκδίκηση του πολεμοχαρούς θεού τους. Άλλες φορές, διατάζεται η θανάτωση όλων πλην των παρθένων γυναικών που θα δοθούν στους Ισραηλίτες ως έπαθλα. Φρικτά και άσχημα πράγματα για τον υποτιθέμενο θεό της αγάπης.

Μια αναφορά (από τις πολλές που υπάρχουν διάσπαρτες στην Βίβλο της ντροπής), είναι και η ακόλουθη ...

*Εάν δε εισάγη σε Κύριος ο Θεός σου εις την γην, εις ην εισπορεύη εκεί κληρονομήσαι αυτήν, και εξάρη έθνη μεγάλα από προσώπου σου, τον Χετταίον και Γεργεσσαίον και Αμορραίον και Χαναναίον και Φερεζαίον και Ευαίον και Ιεβουσαίον, επτά έθνη πολλά και ισχυρότερα υμών, και παραδώσει αυτούς Κύριος ο Θεός σου εις τας χείρας σου **και πατάξεις αυτούς, αφανισμών αφανιείς αυτούς**, ου διαθήση προς αυτούς διαθήκην, ουδέ μη ελεήσητε αυτούς, ουδέ μη γαμβρεύσητε προς αυτούς· την θυγατέρα σου ου δώσεις τω υιώ αυτού, και την θυγατέρα αυτού ου λήψη τω υιώ σου· **αποστήσει γαρ τον υιόν σου απ' εμού, και λατρεύσει θεοίς ετέροις**, και **οργισθήσεται θυμώ Κύριος εις υμάς και εξολοθρεύσει σε το τάχος**. Αλλ' ούτω ποιήσετε αυτοίς· **τους βωμούς αυτών καθελείτε και τας στήλας αυτών συντρίψετε και τα άλση αυτών εκκόψετε και τα γλυπτά των θεών αυτών κατακαύσετε πυρί**.*

(Δευτερονόμιο 7:1-5)

Είναι σαφές από αυτό το χωρίο, ότι οι λόγοι είναι θρησκευτικοί. Ο Γιαχβέ δεν έχει μόνο την πρόθεση να στραφεί κατά των αλλόπιστων, αλλά και κατά του ίδιου του λαού του, όταν αυτός (μη υπακούοντας) θα δείξει έλεος στους εχθρούς του. Να τονιστεί επιπλέον ότι ο Ισραήλ δεν είναι ο αμυνόμενος, αλλά ο εισβολέας.

2. Ανθρωποθυσίες - Το υπόβαθρο

Αλλά και η ανθρωποθυσία με τη στενή έννοια μπορεί να στοιχειοθετηθεί μέσα από την Βίβλο. Ας δούμε με ποιο τρόπο.

Ο χριστιανός συντάκτης της επιστολής «Α΄ προς Τιμόθεον», αναφέρει ότι ο θεός των χριστιανών είναι **«ο μακάριος και μόνος δυνάστης, ο βασιλεύς των βασιλευόντων και κύριος των κυριευόντων»** (6:15). Αν χαρακτηρίζεται ως «δυνάστης» στην Καινή Διαθήκη, πως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί στην Παλαιά; Σε τι είναι δυνάστης; Στο ότι του ανήκει η ζωή, και επομένως την κάνει ότι θέλει.

«Ιδέτε ιδέτε ότι εγώ ειμί, και ουκ εστί Θεός πλην εμού· εγώ αποκτενώ και ζην ποιήσω, πατάξω καγώ ιάσομαι, και ουκ εστί ος εξελείται εκ των χειρών μου» (Δευτερονόμιο, 32:39).

«Και πάντες οι κατοικούντες την γην ως ουδέν ελογίσθησαν, και κατά το

θέλημα αυτού ποιεί εν τη δυνάμει του ουρανού και εν τη κατοικία της γης, και ουκ εστίν ος αντιποιήσεται τη χειρί αυτού και ερεί αυτώ· τι εποίησας;» (Δανιήλ, 4:35).

«Θεός των πνευμάτων και πάσης σαρκός» (Αριθμοί, 16:22).

Αυτός ο εγωιστής και αλαζόνας θεός, κάνει ό,τι θέλει με την ζωή του καθενός, διότι οι κάτοικοι της γης θεωρούνται ως ένα...τίποτα! Και αρέσκεται ειδικά στα πρωτότοκα.

3. Τα πρωτότοκα της Αιγύπτου

Ας θυμηθούμε ότι ο Γιαχβέ θανάτωσε όλα τα πρωτότοκα των Αιγυπτίων. Ας διερωτηθούμε: Ποιός ο λόγος να τιμωρήσει τα ζώα και τα μωρά; Αν έπρεπε να τιμωρήσει κάποιον για λόγους «δικαιοσύνης», αυτός ήταν ο Φαραώ και το επιτελείο του.

«Και είπε Μωυσής· τάδε λέγει Κύριος· περί μέσας νύκτας **εγώ** εισπορεύομαι εις μέσον Αιγύπτου, και **τελευτήσκει παν πρωτότοκον εν γη Αιγύπτω**, από πρωτοτόκου Φαραώ, ος κάθηται επί του θρόνου, και έως πρωτοτόκου της θεραπαίνης της παρά τον μύλον και έως πρωτοτόκου παντός κτήνους» (Έξοδος 11:4-5).

Στο επόμενο κεφάλαιο του βιβλίου αυτού, μαθαίνουμε ότι με αυτόν τον τρόπο ο Γιαχβέ εκδικήθηκε τους άλλους θεούς (που υποτίθεται ότι δεν υπάρχουν!) και καθιέρωσε την αιματοχυσία αυτήν ως ημέρα μνήμης και αιώνια γιορτή χαράς. Νόμιμον, συνεπώς «ιερή» εορτή, σύμφωνα με τα ήθη και τα έθιμα!

*Και διελεύσομαι εν τη γη Αιγύπτω εν τη νυκτί ταύτη και πατάξω παν πρωτότοκον εν τη γη Αιγύπτω από ανθρώπου έως κτήνους και **εν πάσι τοις θεοίς των Αιγυπτίων ποιήσω εκδίκησιν**· εγώ Κύριος. Και έσται το αίμα υμίν εν σημείω επί των οικιών, εν αις υμείς έστε εκεί, και όψομαι το αίμα και σκεπάσω υμάς, και ουκ έσται υμίν πληγή του εκτριβήναι, όταν παίω εν τη γη Αιγύπτω. **Και έσται η ημέρα υμίν αύτη μνημόσυνον και εορτάσετε αυτήν εορτή Κυρίω εις πάσας τα γενεάς υμών· νόμιμον αιώνιον εορτάσετε αυτήν.***

(ο. π.12:12-14)

4. Το παράδειγμα του βασιλιά Ιωσία

Το βιβλίο «Βασιλειών Δ΄», αναφέρεται στον βασιλιά Ιωσία ο οποίος «εποίησε το

ευθές εν οφθαλμοίς Κυρίου και επορεύθη εν πάση οδώ Δαυίδ του πατρός αυτού» (22:2).

Αυτός λοιπόν πρόσφερε θυσία στον Θεό τους ιερείς άλλων λατρειών.

*Και γε πάντας τους οίκους των υψηλών τους εν ταις πόλεσι Σαμαρείας, ους εποίησαν βασιλείς Ισραήλ παροργίζειν Κύριον, απέστησεν Ιωσίας και εποίησεν εν αυτοίς πάντα τα έργα, α εποίησεν εν Βαιθήλ. **Και εθυσίασε πάντας τους ιερείς των υψηλών τους όντας εκεί επί των θυσιαστηρίων** και κατέκαυσε τα οστά των ανθρώπων επ' αυτά, και επεστράφη εις Ιερουσαλήμ.*

(ο. π 23:19-20)

5. Η περίεργη αναφορά στο βιβλίο «Μιχαίας»

Στο βιβλίο «Μιχαίας», υπάρχει μια πολύ ενδιαφέρουσα αναφορά που δείχνει ότι η θυσία πρωτοτόκων παιδιών, ήταν κάτι μη επιλήψιμο.

Εν τίνι καταλάβω τον Κύριον, αντιλήψομαι Θεού μου Υψίστου; Ει καταλήψομαι αυτόν εν ολοκαυτώμασι, εν μόσχους ενιαυσίοις; Ει προσδέξεται Κύριος εν χιλιάσι κριών ή εν μυριάσι χιμάρων πιόνων; **Ει δω πρωτότοκά μου υπέρ ασεβείας, καρπόν κοιλίας μου υπέρ αμαρτίας ψυχής μου;** Ει ανηγγέλη σοι άνθρωπε, τι το καλόν; Ή τι Κύριος εκζητεί παρά σου αλλ' η του ποιείν κρίμα και αγαπάν έλεον και έτοιμον είναι του πορεύεσθαι μετά Κυρίου Θεού σου; (6:6-8)

Όπως παρατηρούμε, ο συντάκτης θέτει στην ίδια τάξη όχι μόνο τα ολοκαυτώματα των μόσχων και των κριών, αλλά και των πρωτότοκων παιδιών για την εξιλέωση. Αν δεν ήταν κάτι σύνηθες, τότε η τελευταία αναφορά θα ήταν όχι μόνο περιττή αλλά και βλάσφημη απέναντι στο θεό. Μήπως δεν ήταν;

«Τα πρωτότοκα των υιών σου δώσεις εμοί. Ούτω ποιήσεις τον μόσχον σου και το πρόβατόν σου και το υποζύγιόν σου» (Έξοδος 22:30).

«Είπε δε Κύριος προς τον Μωυσήν λέγων· αγίασον μοι παν πρωτότοκον πρωτογενές διανοίγον πάσαν μήτραν εν τοις υιοίς Ισραήλ από ανθρώπου έως κτήνους· εμοί εστίν» (ο. π.13:1-2).

«Εν η ημέρα επάταξα παν πρωτότοκον εν γη Αιγύπτου, ηγίασα εμοί παν πρωτότοκον εν Ισραήλ από ανθρώπου έως κτήνους· εμοί έσονται, εγώ Κύριος» (Αριθμοί 3:13).

Όλοι γνωρίζουμε τι τα ήθελε τα ζώα. Για τον ίδιο λόγο ήθελε και τα πρωτότοκα.

6. Η ιστορία του Ιεφθάε

Η ιστορία του Ιεφθάε αναφέρεται στο βιβλίο «Κριτές», κεφάλαιο 11, στίχοι 29-40. Ο Ιεφθάε ήταν Κριτής στο Ισραήλ. Μνημονεύεται στην «προς Εβραίους» επιστολή ως άνθρωπος πίστεως. Αυτός ευχήθηκε στον Κύριο ότι αν τους έδινε τη νίκη κατά των Αμμωνιτών, θα του προσέφερε για ολοκαύτωμα ότι θα έβλεπε να βγαίνει από το σπίτι του πρώτο, όταν θα επέστρεφε. Στο κείμενο αναφέρεται: «*ος αν εξέλθη από της θύρας του οίκου μου εις συναντησίν μου εν τω επιστρέφειν με εν ειρήνη από υιών Αμμών, και έσται τω Κυρίω ανοίσω αυτόν ολοκαύτωμα*» (στ. 31). Δεν αναφέρεται σε «ζώο», αλλά σε άνθρωπο, τόσο από το «ος», όσο και από το γεγονός ότι από το σπίτι δεν βγαίνουν ζώα για να προϋπαντήσουν κάποιον, αλλά άνθρωποι. Και μάλιστα οικείοι. Άρα, ο Ιεφθάε (για τον οποίο οι Γραφές αναφέρουν ότι το Πνεύμα του Κυρίου έρχονταν πάνω του), γνώριζε εξ αρχής τι έταξε.

Ο πρώτος που βγήκε από το σπίτι του, ήταν η κόρη του. Πουθενά δεν βλέπουμε τον Γιαχβέ να τον εμποδίζει, όπως θα περίμενε κανείς αν αναλογιστεί μια από τις εκδοχές περί της θυσίας του Αβραάμ (για την περίπτωση του οποίου θα γράψω παρακάτω). Βέβαια μετανόησε, μιας και επρόκειτο να προσφέρει την ίδια του την μοναχοκόρη. Όμως προτίμησε να τηρήσει την ευχή του, παρά να την παραβεί. Η κόρη του δέχτηκε να θυσιαστεί στον Γιαχβέ, αλλά ζήτησε διορία δύο μηνών για να κλάψει την παρθενία της, όντας προφανώς σε νεαρή ηλικία.

7. Η αναθεώρηση στο βιβλίο «Ιεζεκιήλ»

Στο βιβλίο «Ιεζεκιήλ», ο μεταρρυθμιστής συντάκτης δικαιολογεί την ύπαρξη προσταγμάτων για την θυσιαστική προσφορά των πρωτοτόκων σε μια παλαιότερη εποχή, με το πρόσχημα ότι δόθηκαν επίτηδες για να μπορεί να επιφέρει τιμωρίες εξ αιτίας της αποστατικής καρδιάς του λαού! Προσπαθεί να παρουσιάσει τον Γιαχβέ ως μη θέλοντα τέτοιες θυσίες, αν και ο ίδιος τις είχε διατάξει! Τους τις έδωσε επομένως για να τους εξαπατήσει και να έχει πρόσχημα για να τους καταστρέψει.

*Και εγώ έδωκα αυτοίς προστάγματα **ου καλά και δικαιώματα**, εν οίς ου ζήσονται εν αυτοίς. Και μιάνω αυτούς εν τοις δόμασιν αυτών **εν τω διαπορεύεσθαι με παν διανοίγον μήτραν**, όπως αφανίσω αυτούς.
(Ιεζεκιήλ 20:25-26)*

Δεν μπορεί να αναφέρονταν σε θυσίες ζώων, εφόσον αυτές συνεχίστηκαν και μετά

την εποχή του Ιεζεκιήλ κανονικά.

8. Η παραχαραγμένη ιστορία της «δοκιμασίας» του Αβραάμ

Είναι γνωστή η δοκιμασία στην οποία ενέβαλε ο Θεός τον Αβραάμ προκειμένου να αποδείξει την πίστη του, όταν ο Θεός του έδωσε εντολή να θυσιάσει τον Ισαάκ. Ότι τελικά, ο Θεός τον σταμάτησε και αντί του γιού του, θυσίασε ένα κριάρι. Ή μήπως η αρχική ιστορία δεν ήταν ακριβώς αυτή; Η διήγηση βρίσκεται καταχωρημένη στο κεφάλαιο 22 του βιβλίου της Γενέσεως. Παρότι όλοι μιλούν για «δοκιμασία», η λέξη του κειμένου των Εβδομήκοντα είναι «επίρασεν» (ο Θεός *επίρασε τον Αβραάμ*, στ. 1). Σύμφωνα με τα λεξικά, ο όρος αυτός ενέχει πάντα την έννοια της «ενόχλησης», της «δυσφορίας», της «ζημιάς» και της «βλάβης». Ωστόσο πολύ συχνά αποδίδεται ως «δοκιμασία» (πρβ. αποδόσεις Τρεμπέλα και Κολιτσάρα), δημιουργώντας την εντύπωση ότι η πρόθεση του Γιαχβέ δεν ήταν η ανθρωποθυσία, αλλά η δοκιμασία της πίστης. Ωστόσο, υπάρχουν τέσσερις τουλάχιστον λόγοι που θα μας επιτρέψουν να αμφιβάλλουμε.

1. Στην αρχή της αφήγησης, αναφέρεται ρητά ότι ο Αβραάμ πήρε μαζί του μία όνο, δύο δούλους και τον γιό του τον Ισαάκ (*«αναστάς δε Αβραάμ το πρωί επέσαξε την όνον αυτού· παρέλαβε δε μεθ' εαυτού δύο παίδας και Ισαάκ τον υιόν αυτού»*, στ.3). Στο όρος όμως ανέβηκε μόνο με τον Ισαάκ (*«και αναβλέψας Αβραάμ τοις οφθαλμοίς αυτού, είδε τον τόπον μακρόθεν. Και είπεν Αβραάμ τοις παισίν αυτού· καθίσατε αυτού μετά της όνου, εγώ δε και το παιδάριον διελευσόμεθα έως ώδε και προσκυνήσαντες αναστρέψομεν προς υμάς»*, στ. 4-5). Στο τέλος κατεβαίνει από το όρος χωρίς τον Ισαάκ (*«απεστράφη δε Αβραάμ προς τους παίδας αυτού, και αναστάντες επορεύθησαν άμα επί το φρέαρ του όρκου»*, στ. 19).

2. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι τα χωρία 11 έως και 18, σύμφωνα με αρκετούς μελετητές, είναι εμβόλιμα. Χωρίς αυτά τα χωρία, η ιστορία αλλάζει εντελώς. Ο στίχος 10 αναφέρει: *«και εξέτεινε Αβραάμ την χείρα αυτού λαβείν την μάχαιρα σφάξαι τον υιόν αυτού»*. Και ο στίχος 19 αναφέρει *«απεστρέφη δε Αβραάμ προς τους παίδας αυτού και αναστάντες επορεύθησαν άμα επί το φρέαρ του όρκου. Και κατώκησεν Αβραάμ επί το φρέαρ του όρκου»*. Δηλαδή, αν παραλείψουμε το εμβόλιμο μέρος, η διήγηση εξακολουθεί να έχει ειρμό, παρουσιάζοντας τον Αβραάμ να θυσιάζει τον Ισαάκ και μετά να επιστρέφει. Η μεταγενέστερη προσθήκη αφορά το ότι ο Γιαχβέ εμπόδισε την ανθρωποθυσία. Κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι όλο αυτό έγινε για να διδαχτούμε εμείς, μέσω του παραδείγματος του Αβραάμ, μέχρι που μπορεί να φτάσει η πίστη. Και όμως, οι ίδιες οι Γραφές διαψεύδουν ένα τέτοιο ισχυρισμό. Σύμφωνα με αυτές,

αυτό έγινε... για να μάθει ο Θεός! «Μη επιβάλῃς τὴν χεῖρα σου ἐπὶ τὸ παιδάριον μηδέ ποιήσης αὐτῷ μηδέν· **νυν γὰρ ἐγνων**, ὅτι φοβή σου τὸν Θεόν και οὐκ εφεῖσω τοῦ υιοῦ σου τοῦ αγαπητοῦ **δι' ἐμέ**» (στ. 12). Επειδὴ στο κείμενο εναλλάσσονται ο ὅροι «θεός» και «ἄγγελος», θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεῖ ἀφελῶς ὅτι ο ἄγγελος ζήτησε τὴ θυσία και ὄχι ο θεός. Σε ἓναν τέτοιο ισχυρισμό, ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι οἱ ἄγγελοι γενικά «εἰσὶ λειτουργικά πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα» (Προς Εβραίους, 1:14). Αποστέλλονται και μεταφέρουν ὄχι τις δικές τους βουλές, ἀλλὰ του θεοῦ.

3. Ἐνα τρίτο σημεῖο που πρέπει να προσέξουμε εἶναι οἱ τελευταῖοι στίχοι του κεφαλαίου (20-24). Εκεί αναφέρονται αρκετές νέες γεννήσεις. Ο ἀδελφός του Αβραάμ, ο Ναχώρ, ἀπέκτησε ἀπὸ τὴ Μελχά οκτῶ παιδιά. Ἡ παλλακίδα του Ναχώρ, ἡ Ρεημά, γέννησε ἄλλα τέσσερα. Αὐτὰ ἀνηγγέλθησαν στον Αβραάμ ὅταν ἐπέστρεψε. Ἐκ πρώτης ὄψεως, αὐτὰ φαίνονται ἀσχετα με τα προηγούμενα. Ὅμως, ἀν διαβαστεῖ ἡ ἱστορία χωρὶς τα ἐμβόλιμα μέρη, τότε βγαίνει ἀκριβές νόημα. Δηλαδή, ἓνας θυσιάστηκε στον Γιαχβέ, και ο Γιαχβέ ἔδωσε ἄλλα παιδιά ως ἀντιστάθμισμα. Κάτι παρόμοιο ἐγένε και στην ἱστορία του Ἰώβ, ὅπου ο Θεός ἀφησε να πεθάνουν τα δέκα παιδιά του προς δοκιμασία και στο τέλος του ἔδωσε ἄλλα δέκα (και αὐτό θεωρεῖται ἀπὸ τους πιστοῦς ως...ἀποκατάσταση!).

Ταιριάζει ἀπόλυτα με τὴ Βιβλική ρήση «Κύριος θανατοῖ και ζωογονεῖ» (Α΄ Βασιλειῶν, 2:6).

4. Το τέταρτο σημεῖο εἶναι ο τελευταῖος στίχος που ἀναφέρεται στα παιδιά τῆς Ρεημά ἀπὸ τον Ναχώρ. «Και ἡ παλλακή αὐτοῦ, ἡ ὄνομα Ρεημά, ἔτεκε και αὐτὴ τον Ταβέκ και Ταάμ και τον Ταχός και τον Μοχά» (στ. 24). Τα ονόματα αὐτὰ λειτουργοῦν ως κωδικοί. Δηλαδή, ἀποκρυπτογραφοῦν μια φράση.

Ρεημά (Re'umah (רֵאֻמָּה), σημαίνει «να εἶσαι ψηλά». Πράγματι, ο Αβραάμ ἀνέβηκε σε ὄρος.

Ταβέκ (Tevah (תֵּבַח), σημαίνει «χασάπης». Πράγματι, ο τελὼν τὴν θυσία σφάζει.

Ταάμ (Gaham (גַּחַם), σημαίνει «φωτιά». Σύμφωνα με τις Γραφές, ο θεός ζήτησε ο Ἰσαάκ να γίνε ολοκαύτωμα.

Ταχός (Tahash (תַּחַשׁ), σημαίνει «βιάζομαι».

Μόχα (Ma'akah), σημαίνει πιέζω, συνθλίβω.

Τώρα, κάντε τις συνδέσεις μόνοι σας.

9. Το ιουδαϊκό Σάββατο και η χριστιανική Κυριακή, ως ιδιαίτερες μέρες λατρείας

Στα εβραϊκά λέγεται «Sabbath» (κατά το λεξικό των Liddell και Scott ,τ. Γ΄, σελ. 31), στα ρωμαϊκά «Saturni» (δηλαδή, ημέρα του Κρόνου), και «Sabbatum». Στον Ιουστίνο «κρονική». Στα αγγλικά «Satur-day». Βλέπουμε δηλαδή ότι αυτή η ημέρα σχετίζεται με τον Γιαχβέ και τον Κρόνο.

Η ημέρα του Σαββάτου (ή αλλιώς «εβδόμη») ήταν πολύ σημαντική για τους Ιουδαίους. Σύμφωνα με τις Γραφές, Σάββατο σήμαινε «ανάπαυση». Υπάρχουν πολλά εδάφια που το δηλώνουν. Σε ένα από αυτά αναφέρεται: *«τούτο το ρήμα εστίν ο ελάλησεν Κύριος Σάββατα ανάπαυσις αγία τω Κυρίω»* (Έξοδος, 16:23). Δηλαδή, είναι ημέρα ξεχωριστή.

Στον Δεκάλογο υπάρχει εντολή που απαγορεύει αυστηρά κάθε εργασία, καθώς την Εβδόμη αναπαύτηκε ο Γιαχβέ από την δημιουργία. Οι πιστοί Ιουδαίοι υποχρεούνται να μην κάνουν καμία εργασία (ούτε καν να περπατούν πάνω από ορισμένα χιλιόμετρα- «οδός Σαββάτου»), αλλά να λατρεύουν εξαιρέτως τον Θεό τους την ημέρα εκείνη. Η ποινή στον παραβάτη είναι θάνατος. *«Εξ ημέρας ποιήσεις έργα τη δε ημέρα τη εβδόμη Σάββατα ανάπαυσις αγία τω Κυρίω πας ος ποιήσει έργον τη ημέρα τη εβδόμη θανάτω θανατωθήσεται»* (Έξοδος, 31:15). Μάλιστα οι Γραφές αναφέρουν την ιστορία ενός νεανία που μάζευε μικρά ξύλα κάποιο Σάββατο, και τον εκτέλεσαν.

Οι χριστιανοί όρισαν ως ιδιαίτερη μέρα ανάπαυσης και λατρείας του χριστιανικού πλέον Θεού τους, την Κυριακή (ή αλλιώς «Πρώτη»). Και αυτό, διότι είναι η ημέρα της αναστάσεως του Κυρίου. *«Την δε πρώτην ημέραν της εβδομάδος, ενώ ήτο όρθρος βαθύς...»* (Λουκάς, 24:1). Είναι η κατεξοχήν ημέρα που οι πιστοί οφείλουν να μετέχουν της τράπεζας του Κυρίου, δηλαδή να μετέχουν σώματος και αίματος Χριστού, τα οποία για αυτούς είναι το πραγματικό σώμα και αίμα του Χριστού. Η δε μεταβολή του άρτου και του οίνου σε σώμα και αίμα Κυρίου, επιτελείται μυστικά κατά την Θεία Λειτουργία.

«είπεν ουν αυτοίς ο Ιησούς, αμήν αμήν λέγω υμίν εάν μη φάγητε την σάρκα του υιού του ανθρώπου και πίνητε αυτού το αίμα ουκ έχετε ζωήν εν εαυτοίς. ο τρώγων μου την σάρκα και πίνων μου το αίμα έχει ζωήν αιώνιον και εγώ αναστήσω αυτόν τη εσχάτη ημέρα. η γαρ σαρξ μου αληθώς εστίν βρώσις και το αίμα μου αληθώς εστίν πόσις» (Ιωάννης, 6:53-55). Στο βιβλίο «Αποκάλυψη», αυτή η πρώτη ημέρα, αναφέρεται ως «Κυριακή» ημέρα. *«εγενόμην εν πνεύματι εν τη*

Κυριακή ημέρα» (1:10).

Έχουν μεγάλο ενδιαφέρον όσα γράφονται από τον Ιουστίνο στην πρώτη του απολογία, σχετικά με την πρωτοχριστιανική λατρεία, διότι εκεί ταυτίζεται η Κυριακή ημέρα (ή ημέρα του Κυρίου) με την Ημέρα του Ηλίου.

Το «αμήν» που επευφημούν οι χριστιανοί κατά την επίσημη λατρεία τους, είναι λέξη εβραϊκή και σημαίνει «ας γίνει». *«Ου συντελέσαντος τας ευχάς και την ευχαριστίαν πας ο παρών λαός επευφημεί λέγων· Αμήν. Το δε Αμήν τη Έβραϊδί φωνή το Γένοιτο σημαίνει»* (65,1).

Ο άρτος, ο οίνος, και το ύδωρ, είναι τα υλικά της θείας ευχαριστίας.

«Διδόασιν εκάστω των παρόντων μεταλαβείν από του ευχαριστηθέντος άρτου και οίνου και ύδατος και τοις ου παρούσιν αποφέρουσι. Και η τροφή αύτη καλείται παρ' ημίν ευχαριστία» (65,1).

Η ευχαριστία που μεταλαμβάνουν οι πιστοί, δεν είναι πλέον άρτος και οίνος και ύδωρ, αλλά σώμα και αίμα Χριστού. Με τον όρο «ευχαριστηθείσα τροφή», υπονοείται μια σειρά τελετουργικών πράξεων (αρχικά απλοϊκών, και μετέπειτα περισσότερο πολύπλοκων), δια της οποίας επέρχεται η θεία χάρις και μεταβάλλει τα υλικά μυστηριωδώς σε σώμα και αίμα Χριστού. Όπως άρρητα έγινε η σάρκωση, άρρητα γίνεται και η μεταβολή, κατά την ερμηνεία των πατέρων της Εκκλησίας.

«ου γαρ ως κοινόν άρτον ουδέ κοινόν πόμα ταύτα λαμβάνομεν· αλλ' ον τρόπον δια λόγου θεού σαρκοποιηθείς Ιησούς Χριστός ο σωτήρ ημών και σάρκα και αίμα υπέρ σωτηρίας ημών έσχεν, ούτως και τη δι' ευχής λόγου του παρ' αυτού ευχαριστηθείσαν τροφήν, εξ ης αίμα και σάρκες κατά μεταβολήν τρέφονται ημών, εκείνου του σαρκοποιηθέντος Ιησού και σάρκα και αίμα εδιδάχθημεν είναι» (66,1).

Η ιδιαίτερη αυτή λατρευτική σύναξη, λαμβάνει χώρα την ημέρα του Ηλίου. *«Τη του ηλίου λεγομένη ημέρα πάντων κατά πόλεις ή αγρούς μενόντων επί το αυτό συνέλευσις γίνεται»* (67,1). Αφού γίνει ανάγνωση των Γραφών, όλοι σηκώνονται, πέμπουν ευχές, και τους προσφέρεται ο άρτος ο οίνος και το ύδωρ. Ευχαριστεί και ο προεστώς και ο λαός επευφημεί αναφωνώντας «αμήν».

«έπειτα ανιστάμεθα κοινή πάντες και ευχάς πέμπομεν· και, ως προέφημεν, παυσαμένων ημών της ευχής άρτος προσφέρεται και οίνος και ύδωρ, και ο προεστώς ευχάς ομοίως και ευχαριστίας, όση δύναμις αυτώ, αναπέμπει, και ο

λαός επευφημεί λέγων το Αμήν, και η διάδοσις και η μετάληψις από των ευχαριστηθέντων εκάστω γίνεται» (67,1).

Η σύνδεση της χριστιανικής λατρείας με την Ημέρα του Ηλίου οφείλεται, πάντα κατά τον Ιουστίνο, σε δύο λόγους: Ο πρώτος είναι διότι κατά την Πρώτη ημέρα ο Θεός- αφού διεχώρισε το Φως από το Σκοτάδι, άρχισε να δημιουργεί. Ο δεύτερος, επειδή την Πρώτη της εβδομάδος αναστήθηκε ο Ιησούς. Αυτή η σύνδεση έχει σαφώς εθνικές επιρροές. Ο Ήλιος λειτουργεί ως ζωοδότης σε φυσικό και σε πνευματικό επίπεδο.

Την δε του ηλίου ημέραν κοινή πάντες την συνέλευσιν ποιούμεθα, επειδή πρώτη εστίν ημέρα, εν η ο θεός το σκότος και την ύλην τρέψας κόσμον εποίησε, και Ιησούς Χριστός ο ημέτερος σωτήρ τη αυτή ημέρα εκ νεκρών ανέστη· τη γαρ **προ της κρονικής εσταύρωσαν αυτόν, και τη μετά την κρονικήν, ήτις εστίν ηλίου ημέρα**, φανείς τοις αποστόλοις αυτού και μαθηταίς edίδαξε ταύτα, άπερ εις επίσκεψιν και υμίν ανεδώκαμεν.
(67,1)

Για τους Ιουδαίους, το επίκεντρο είναι η κρονική ημέρα, δηλαδή το Σάββατο. Για τους χριστιανούς, το επίκεντρο μετατοπίζεται στην Πρώτη, που μετονόμασαν σε Κυριακή.

Η ιουδαϊκή πίστη πρέσβευε το παλαιό, ενώ το χριστιανικό ρεύμα που τελικά επικράτησε, πρέσβευε το νέο, την (δήθεν) εκπλήρωση του παλαιού. Ο Ιουδαϊσμός τιμά το Σάββατο ως κατάπαυση του Θεού από την δημιουργία. Ο Χριστιανισμός τιμά την Κυριακή ως αρχή της αναδημιουργίας, παρ' όλο που είναι ξεκάθαρο από το στόμα του Γιαχβέ ότι τα ιουδαϊκά Σάββατα θα είναι αιωνίως νόμιμα. Ο Νικόδημος γράφει: «*Η δε Κυριακή εικόνα σώζει της δευτέρας δημιουργίας και αναπλάσεως ως αρχή ταύτης, μάλλον δε και ως αρχή της πρώτης δημιουργίας*» (Πηδάλιο, σ.78).

10. Η υποτιθέμενη σταύρωση του Ιησού: Θυσία ή ανθρωποθυσία;

Σύμφωνα με τις Γραφές, η θυσία του Ιησού στον σταυρό έφερε την σωτήρια χάρη στους πιστούς. Έφερε τη θεραπεία της «άρρωστης φύσεως». Οι πιστοί μετέχουν της σωτηρίας, διατηρώντας την δια της υπακοής εντός της Εκκλησίας. Η μετοχή στην ζωή του Ιησού επιτυγχάνεται μέσω των μυστηρίων της Εκκλησίας. Μπορεί ο αναγνώστης να διαβάσει το «Ερμηνεία της θείας λειτουργίας» και το «Η εν Χριστώ ζωή» του Νικόλαου Καβάσιλα. Έτσι, σύμφωνα πάντα με την θεολογία, η

καταβύθιση του πιστού στο νερό, συμβολίζει την ταφή του Ιησού. Η ανάδυσή του συμβολίζει την ανάστασή του μαζί με τον Ιησού. Η αυταπάρνηση από εκεί και έπειτα, είναι ο διαρκής αγώνας για τη νέκρωση του «εγώ», ώστε να φανεί η ζωή του Ιησού στο θνητό σώμα. Η ανάληψη δηλώνει την ανύψωση της ανθρωπίνης φύσεως στον ουρανό. Η σωτηρία υπό αυτήν την θεραπευτική οπτική διεκπεραιώθηκε από τη σταυρική θυσία. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι δεν έχουμε απλά μια θυσία αλλά μία ανθρωποθυσία; Όσο παράξενο και αν φανεί, ναι. Και επιπλέον, μπορεί να στηριχτεί σε κατάλληλα χωρία!

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να τονιστεί η διάκριση μεταξύ «αυτοθυσίας» και «ανθρωποθυσίας» και που οφείλεται. Δεν είναι το ίδιο πράγμα. Και στις δύο έννοιες υπάρχει η σημασία της προσφοράς-θυσίας. Όμως, στην πρώτη περίπτωση η προσφορά στρέφεται προς τη σωτηρία κάποιων, χωρίς να είναι κάποιος θεός ο αποδέκτης. Στην δεύτερη, η προσφορά στρέφεται για χάρη άλλων, έχοντας ως αποδέκτη κάποιον θεό, και μάλιστα για τον εξευμενισμό του.

Όλη η χριστιανική πίστη στηρίζεται στην θυσία του Ιησού. Αυτή όμως, από τη στιγμή που αποτίνεται στον Θεό υπέρ της σωτηρίας των αμαρτωλών, δείχνει τον ανθρωποθυσιαστικό χαρακτήρα της. Ο Ιησούς θυσιάστηκε αντί να θανατωθούν οι αμαρτωλοί όπως απαιτούσε ο Γιαχβέ για να εξευμενιστεί. Για αυτό και στα ευαγγέλια αναφέρεται ότι ο Υιός του ανθρώπου ήλθε για να δώσει την ζωή του ως λύτρον αντί πολλών. Όπως ακριβώς γίνονταν με τις θυσίες των ζώων στην Παλαιά Διαθήκη, τις οποίες αντικατέστησε η σταυρική θυσία. Για αυτό και ο Ιησούς παραλληλίζεται με «αμνό» ή «αρνίον» στα γραπτά της Καινής Διαθήκης.

Αυτή την ανθρωποθυσία εορτάζουν οι χριστιανοί σε κάθε θεία λειτουργία τους, και σε κάθε Πάσχα τους, μην γνωρίζοντας. Αυτό είναι το έργο που επιτελεί το χριστιανικό ιερατείο προς το λαό, δηλαδή η «λειτουργία». Με τη διαφορά ότι έκτοτε η λατρεία αυτή καλείται «αναίμακτη».

Η θυσία του Ιησού απευθύνεται προς τον Γιαχβέ, για λογαριασμό των αμαρτωλών. Για αυτό ο Παύλος γράφει στην προς «Ρωμαίους» επιστολή: « ος (δηλαδή, ο Ιησούς) παρεδόθη δια τα παραπτώματα ημών και ηγέρθη δια την δικαίωσιν ημών. Δικαιωθέντες ουν εκ πίστεως ειρήνην έχομεν προς τον θεόν δια του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού» (4:25- 5:1). Τα παραπτώματά μας είχαν ως αποτέλεσμα να μην έχουμε ειρήνη με τον θεό. Αυτό σημαίνει ότι η θυσία αυτή λειτούργησε ως πράξη εξιλέωσης του θεού. Είχε αποδέκτη τον θεό.

Ας θυμηθούμε τι φέρεται να λέει ο Ιησούς στον σταυρό. «*Ελωί Ελωί λαμά σαβαχθανί· ο εστιν μεθερμηνευόμενον· Ο θεός μου ο θεός μου εις τι με εγκατέλειπες;*» (Κατά Μάρκον, 15:34).

Αλλά και στο «κατά Ματθαίον»: «*Ηλί Ηλί λαμά σαβαχθανί, τουτ' εστίν Θεέ μου Θεέ μου ινατί με εγκατέλιπες;*» (27:46).

Αυτό που παραδίδεται στα ευαγγέλια είναι το ερώτημα του Ιησού προς τον Θεό. Αυτή η εγκατάλειψη ερμηνεύεται από τη θεολογία ως αποστροφή του Πατρός από τον Υιό, καθώς εκείνες τις ώρες φορτώθηκε την αμαρτία όλης της ανθρωπότητας. Είναι η εκπλήρωση του τύπου που συμβόλιζε ο υψωμένος χάλκινος όφις μέσα στο στρατόπεδο των Ισραηλιτών. Ο Ιησούς υψωμένος στον σταυρό, σηκώνοντας όλες τις ανομίες και τις παραβάσεις των άλλων, γίνεται αίτιος σωτηρίας.

Σε ποιον απευθύνεται πραγματικά, και τι σημαίνουν τα λόγια που λέει; Ο Ευσέβιος αναφέρει το «Ήλ» ως προσφώνηση του Γιαχβέ και όχι ως ιδιαίτερο όνομα. Παρόλα αυτά, ο ίδιος αναφέρει (με πηγή του τον Ερένιο Φίλωνα τον Βύβλιο), ότι οι Φοίνικες ονόμαζαν τον Κρόνο «Ηλ».

Το «Ηλεί» είναι το ίδιο με το «Ήλ» και το «Ελωείμ» ή «Ελωί», που αναφέρονται από τους ευαγγελιστές.

«*Ο δη ουν μετά χείρας ψαλμός από του Ηλ, Ηλεί, Ηλεί, λαμμά σαβαχθανί, περιέχει ω κέχρηται και ο Κύριος ημών, ου μην από του Ελωείμ*» (Ευαγγελική Απόδειξη, PG τ. 22, σ. 765).

Η συνέχεια των φερόμενων λόγων του Ιησού, είναι αποκαλυπτική. Η φράση «λαμά σαβαχθανί» είναι στην αραμαϊκή διάλεκτο, και αναλύεται ως εξής:

Lama (למה) = Γιατί/ zabach (זבח) = προσφέρω θυσία/ thani (תני) = δίνω ή μου το κάνεις αυτό

Με άλλα λόγια, ο Ιησούς είπε: «Γιατί μου το κάνεις αυτό και με προσφέρεις θυσία;».

Η φράση «Ελωί» που καταγράφεται στο κατά Μάρκον είναι από το Ελ Ελωί (El Elohe), ονομασία με την οποία συστήθηκε ο θεός στον Ιακώβ (Γένεση 33:20).

Το «Ηλί» δείχνει κωδικοποιημένα την φοινικική προέλευση, και το Ελωί την

εβραϊκή, με κοινό παρανομαστή την ανθρωποθυσία.

11. Προς Εβραίους επιστολή

Το θέμα της επιστολής «προς Εβραίους» είναι η σχέση μεταξύ της παλαιάς και της νέας λατρείας. Το συμπέρασμα έγκειται στο ότι η θυσία του Ιησού αντικατέστησε τις θυσίες που είχε διατάξει ο Θεός στην παλαιά οικονομία. Ο Ιησούς είναι πλέον ο αληθινός και μοναδικός αρχιερέας και μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων, εκπληρώνοντας το ουσιαστικό νόημα που οι τυπικές θυσίες δεν μπορούσαν να αποδώσουν. Αυτό είχε ως συνέπεια την μετάθεση της ιεροσύνης σε ανώτερη τάξη και σε ανώτερη Διαθήκη. Με άλλα λόγια, η χριστιανική πίστη εμφανίζεται ως η εκπλήρωση και η τελειοποίηση της ιουδαϊκής. Σε αυτήν την επιστολή υπάρχουν ξεκάθαρες αναφορές στο ότι η θυσία του Ιησού προσφέρθηκε στον Γιαχβέ. Ακόμα και αν κάποιος δεχτεί ότι ο Ιησούς είναι θεάνθρωπος (κάτι που δεν προκύπτει από την ίδια την επιστολή), εξυπακούεται ότι έπαθε και πέθανε ως άνθρωπος, εφόσον η θεία φύση δεν πάσχει και δεν πεθαίνει. Από τη στιγμή που η αιματηρή αυτή προσφορά έχει αποδέκτη τον ίδιο τον Θεό, συνιστά ανθρωποθυσία. Αλλά ας ερευνήσουμε τα εδάφια.

*Τοιούτος γαρ ημίν έπρεπεν αρχιερέυς, όσιος, άκακος, αμίαντος, κεχωρισμένος από των αμαρτωλών, και υψηλότερος των ουρανών γενόμενος· ος ουκ έχει καθ' ημέραν ανάγκην, ώσπερ οι αρχιερείς, πρότερον υπέρ των ιδίων αμαρτιών **θυσίας αναφέρειν**, έπειτα των του λαού· **τούτο γαρ εποίησεν εφάπαξ, εαυτόν ανενέγκας.***

(7:26-27)

Στην παλαιά λατρεία, ο αρχιερέας έπρεπε πρώτα να αναφέρει θυσίες για τις δικές του αμαρτίες και έπειτα για του λαού. Ο αρχιερέας Ιησούς ωστόσο, δεν είχε ανάγκη να κάνει το ίδιο για τον εαυτό του, αλλά για τον λαό. Έτσι, ο ίδιος έφερε τον εαυτό του θυσία (εαυτόν ανενέγκας) του υπέρ των αμαρτιών του λαού (σε αντίθεση με όσα λένε οι συνοπτικοί). Σε ποιόν όμως; Όπως οι θυσίες των ζώων προσφέρονταν στον Θεό, έτσι και η θυσία του Ιησού προσφέρεται στον θεό.

Αναφέρεται στην Πεντάτευχο σχετικά:

Και ανακάλεσε Μωυσήν, και ελάλησε Κύριος αυτώ εκ της σκηνης του μαρτυρίου λέγων· λάλησον τοις υιοίς Ισραήλ, και ερείς προς αυτούς· άνθρωπος εξ υμών εάν προσαγάγη δώρα τω Κυρίω, από των κτηνών και από των βοών και από των προβάτων προσοίσετε τα δώρα υμών. Εάν ολοκαύτωμα το δώρον αυτού εκ των

βοών, άρσεν άμωμον προσάξει· προς την θύραν της σκηνης του μαρτυρίου προσοίσει αυτό δεκτόν εναντίον Κυρίου. Και επιθήσει την χείραν επί την κεφαλήν του καρπώματος, δεκτόν αυτώ εξιλάσασθαι περί αυτού, και σφάξουσι τον μόσχον έναντι Κυρίου, και προσοίσουσιν οι υιοί Ααρών οι ιερείς το αίμα, και προσχέουσι το αίμα επί το θυσιαστήριον κύκλω το επί των θυρών της σκηνης του μαρτυρίου.

(Λευιτικό, 1:1-5)

Τα δώρα προσφέρονται στον Κύριο, και είναι ζώα που θα θυσιαστούν προς εξιλασμό του ανθρώπου που αμάρτησε. Επιθέτοντας το χέρι του πάνω στο κεφάλι του «καρπώματος» (του ζώου προς θυσία), γίνεται δεκτή από τον Γιαχβέ η θανάτωση του ζώου αντί του αμαρτωλού.

Ο χριστιανός συγγραφέας, σε άλλο σημείο της επιστολής του, ξεκαθαρίζει ότι οι θυσίες για την άφεση είναι οι αιματηρές, ξεχωρίζοντάς τες από τις έτερες προσφορές που ήταν για άλλους λόγους κατά τον μωσαϊκό Νόμο. «εν αίματι πάντα καθαρίζεται κατά τον νόμον, και χωρίς αιματεκχυσίας ου γίνεται άφεις» (9:22). Ο αρχιερέας των χριστιανών όμως, ο Ιησούς, δεν είχε ανάγκη να καθαρίσει πρώτα τον εαυτό του καθότι αναμάρτητος, ούτε να προσφέρει συνεχώς θυσίες για τους άλλους. Διότι η θυσία του εαυτού του έχει παντοτινή ισχύ.

*Χριστός δε παραγενόμενος αρχιερέυς των μελλόντων αγαθών, δια της μείζονος και τελειότερας σκηνης, ου χειροποιήτου, τουτ' έστιν ου ταύτης της κτίσεως, ουδέ δι' αίματος τράγων και μόσχων, δια δε του ιδίου αίματος εισήλθεν εφάπαξ εις τα άγια, αιωνίαν λύτρωσιν ευράμενος. Ει γαρ το αίμα ταύρων και τράγων, και σποδός δαμάλεως ραντίζουσα τους κεκοινωμένους, αγιάζει προς την της σαρκός καθαρότητα, πόσω μάλλον το αίμα του Χριστού, ος δια Πνεύματος αιωνίου **εαυτόν προσήνεγκεν άμωμον τω Θεώ**, καθαριεί την συνείδησιν υμών από νεκρών έργων, εις το λατρεύειν Θεώ ζώντι;*
(9:11-14)

Ενώ ο αρχιερέας έμπαινε στα τυπικά άγια των αγίων μια φορά τον χρόνο με αίμα ζώων, ο Ιησούς μπήκε στον ίδιο τον ουρανό με το ίδιο του το αίμα. Είναι και πάλι ξεκάθαρο ότι η προσφορά έχει αποδέκτη τον Θεό (και όχι τους ανθρώπους), υπέρ των αμαρτωλών.

Ου γαρ εις χειροποίητα άγια εισήλθεν ο Χριστός, αντίτυπα των αληθινών, αλλ'

εις αυτόν τον ουρανόν, νυν εμφανισθήναι τω προσώπω του Θεού υπέρ ημών· ουδ' ίνα πολλάκις προσφέρη εαυτόν, ώσπερ ο αρχιερεύς εισέρχεται εις τα άγια κατ' ενιαυτόν εν αίματι αλλοτρίω· νυν δε άπαξ έδει αυτόν πολλάκις παθείν από καταβολής κόσμου· νυν δε άπαξ επί συντελεία των αιώνων εις αθέτησιν αμαρτίας δια της θυσίας αυτού πεφανέρωται.

(9:24-26)

Το ίδιο όσον αφορά και το παραπάνω χωρίο. Εμφάνιση ενώπιον του Θεού, προσφορά του εαυτού του, πάθος, θυσία, λειτουργία της πραγματικής αρχιεροσύνης.

Σκιάν γαρ ο νόμος των μελλόντων αγαθών, ουκ αυτήν την εικόνα των πραγμάτων, κατ' ενιαυτόν ταις θυσίαις ας προσφέρουσιν εις το διηνεκές, ουδέποτε δύναται προς προσερχομένους τελειώσαι· επειό ουκ αν επαύσαντο προσφερόμεναι, δια το μηδεμίαν έχειν έτι συνείδησιν αμαρτιών τους λατρεύοντας, άπαξ κεκαθαρμένους; Αλλ' εν αυταίς ανάμνησις αμαρτιών κατ' ενιαυτόν· αδύνατον γαρ αίμα τούρων και τράγων αφαιρείν αμαρτίας. Διο εισερχόμενος εις τον κόσμον λέγει, Θυσίαν και προσφοράν ουκ ηθέλησας, **σώμα δε κατηρίσω μοι**· ολοκαυτώματα και περί αμαρτίας ουκ ευδόκησας· τότε είπον, Ιδού, ήκω (εν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περί εμού) **του ποιήσαι, ο Θεός, το θέλημά σου**. Ανώτερον λέγων ότι Θυσίαν και προσφοράν και ολοκαυτώματα και περί αμαρτίας ουκ ηθέλησας ουδέ ευδόκησας (αίτινες κατά τον νόμον προσφέρονται), τότε είρηκεν, Ιδού, ήκω του ποιήσαι ο Θεός, το θέλημά σου. Αναιρεί το πρώτον, ίνα το δεύτερον στήση. **Εν τω θελήματι ηγιασμένοι εσμέν δια της προσφοράς του σώματος Ιησού Χριστού εφάπαξ**. Και πας μεν ιερεύς έστηκε καθ' ημέραν λειτουργών, και τας αυτάς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αίτινες ουδέποτε δύνανται περιελείν αμαρτίας· αυτός δε μίαν υπέρ αμαρτιών προσενέγκας θυσίαν εις το διηνεκές, εκάθισεν εν δεξιά του Θεού.

(10:1-12)

Ο Θεός δεν ευδοκεί, δεν ευχαριστιέται στις τυπικές θυσίες των ζώων, οι οποίες δεν μπορούν να λυτρώσουν στην πραγματικότητα τον αμαρτωλό. Για αυτό κατάρτισε (ετοίμασε) σώμα για τον εκλεκτό του (τον Ιησού), ο οποίος θα κάνει το θέλημα του Θεού. Ποιο είναι το θέλημα αυτό; Να προσφέρει το σώμα του για την σωτηρία των άλλων. Να θανατωθεί.

Στο βιβλίο «Αποκάλυψη», ο Ιησούς εμφανίζεται ως «αρνίον εσφαγμένον».

*Και άδουσιν ωδήν καινήν, λέγοντες, Άξιος ει λαβείν το βιβλίον, και ανοίξει τας σφραγίδας αυτού· ότι **εσφάγης, και ηγόρασας τω Θεώ ημάς εν τω αίματί σου** εκ πάσις φυλής και γλώσσης και λαού και έθνους.*

(5:9)

Η σταύρωση του Ιησού ως σφαγή και αντίτιμο αίματος προς τον Θεό, με το οποίο αγόρασε τους ανθρώπους. Είναι το «λύτρον» για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω. Το προϊόν είναι οι άνθρωποι, το χρήμα είναι η αιματηρή θυσία, η αγορά γίνεται από τον θεό μέσω του Ιησού.

Τέλος, να αναφερθεί ότι η ίδια η θεία ευχαριστία (η χριστιανική θυσία) τελείται πάνω στην αγία τράπεζα (το χριστιανικό θυσιαστήριο). Η αγία τράπεζα είναι θεμελιωμένη πάνω σε λειψάνα, δηλαδή ανθρώπινα τεμάχια οστών. Ο αρχιμανδρίτης Βασίλειος Στεφανίδης γράφει ότι αυτή η συνήθεια επικράτησε κατά τον 4ο αιώνα (Εκκλησιαστική Ιστορία, σ. 121). Αρχικά, τοποθετούσαν οστά υποτιθέμενων μαρτύρων (που θυσιάστηκαν για την πίστη τους, κατά το χριστιανικό αφήγημα) και έπειτα αγίων (ανθρώπων που εξυπηρέτησαν την Εκκλησία). Μάλιστα, ο 7ος κανόνας της Ζ΄ Οικουμενικής συνόδου ορίζει να γίνεται κατάθεση λειψάνων σε όσους ναούς καθιερώθηκαν χωρίς αυτά. Ο ιερωμένος που καθιερώνει ναούς χωρίς χρήση λειψάνων, καθαιρείται με την αιτιολογία ότι παρέβηκε τις εκκλησιαστικές παραδόσεις.

«Όσοι ουν σεπτοί ναοί καθιερώθησαν εκτός αγίων λειψάνων μαρτύρων, ορίζομεν εν αυτοίς κατάθεσιν γίνεσθαι λειψάνων μετά της συνήθους ευχής. Ο δε άνευ αγίων λειψάνων καθιερών ναόν, καθαιρείσθω, ως παραβεβηκώς τας εκκλησιαστικάς παραδόσεις».

Διομήδης